

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Bağlamında İş Sağlığı ve Güvenliği Konulu Çalışmaların Bibliyometrik Bir Analizi

A Bibliometric Analysis of Occupational Health And Safety Studies in The Context Of Sustainable Development Goal Decent Work And Economic Growth

Oğuzhan Başaranoğlu¹, Hilal Tuğçe Bayar Türkoğlu²

DOI: [10.59445/ijephss.1709937](https://doi.org/10.59445/ijephss.1709937)

Atıf / Cite: Başaranoğlu, O., Bayar Türkoğlu, H. T., (2025). Sürdürülebilir kalkınma hedefi insana yakışır iş ve ekonomik büyüme bağlamında iş sağlığı ve güvenliği konulu çalışmaların bibliyometrik bir analizi, *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, 8(3), 79-94, <https://doi.org/10.59445/ijephss.1709937>

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale İlk Gönderim Tarihi / Recieved (First): 30.05.2025

Makale Kabul Tarihi / Accepted: 28.06.2025

Lisans Bilgisi / License Information: Bu çalışma, Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır. / *This work is licensed under Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License (CC BY NC).*

İntihal Kontrolü / Plagiarism Checks: Bu çalışma, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. / *This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.*

Özet

Bu çalışmada Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) kapsamında yer alan “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” başlığı çerçevesinde “İş Sağlığı ve Güvenliği” (İSG) alanında yapılan akademik yayınları bibliyometrik yöntemle analiz edilmiştir. Web of Science veri tabanı esas alınarak 81 çalışma analiz edilmiş; yayın türleri, yıllara göre dağılımı, anahtar kelime yoğunluğu, ülke ve kurum atıf ilişkileri incelenmiştir. Bulgular, İSG konusundaki çalışmaların 2005 sonrası artış gösterdiğini ve özellikle Avustralya, Birleşik Krallık ve Kanada menşeli üniversitelerce üretildiğini ortaya koymuştur. Anahtar kelime analizinde iş sağlığı ve güvenliği kavramının en fazla “toplular pazarlık”, “sendikalar” ve “adil çalışma” kavramları ile birlikte ele alındığı tespit edilmiştir. Ülke atıf analizinde ise Avustralya’nın merkezde yer aldığı, İngilizce konuşulan ülkeler arasında yoğun etkileşim olduğu gözlemlenmiştir. Kurumsal düzeyde, literatüre yön veren üniversiteler arasında Sydney Üniversitesi (University of Sydney), Deakin Üniversitesi (Deakin University) ve New South Wales Üniversitesi (University of New South Wales) yer almaktadır. Sonuç olarak, İSG’nin yalnızca bireysel koruma değil, aynı zamanda sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve toplumsal refah açısından da stratejik bir alan olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı ve Güvenliği, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, İnsana Yakışır İş, Ekonomik Büyüme, Bibliyometrik Analiz.

JEL Kodu: J81, J88, I15.

Abstract

In this study, an analysis was conducted of academic publications in the field of 'Occupational Health and Safety' (OHS) within the framework of the title of 'Decent Work and Economic Growth' within the scope of Sustainable Development Goals (SDGs). The analysis was undertaken using a bibliometric method. A total of 81 studies were analysed based on the Web of Science database, with a focus on key aspects such as publication types, distribution by years, keyword density, and citation relationships between countries and institutions. The findings revealed a surge in the number of studies on OHS after 2005, with a preponderance of these studies being produced by universities originating from Australia, the United Kingdom and Canada. A keyword analysis revealed that the concept of occupational health and safety was predominantly discussed in conjunction with the concepts of 'collective bargaining', 'trade unions' and 'fair work'. In the context of country citation analysis, it was observed that Australia occupied a central position, with significant interaction between English-speaking countries. At

¹ **Sorumlu Yazar / Corresponding Author**, Lisansüstü Öğrencisi / Graduate Student, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü / Süleyman Demirel University, Institute of Social Sciences, Department of Labour Economics and Industrial Relations, Isparta, Türkiye, oguzhanbasaranoglu@sdu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-9304-1965>.

² Doç. Dr. / Assoc. Prof., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü / Süleyman Demirel University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Labour Economics and Industrial Relations, hilalbayar@sdu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8834-7433>.

Oğuzhan Başaranoğlu, Hilal Tuğçe Bayar Türkoğlu
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme Bağlamında İş
Sağlığı ve Güvenliği Konulu Çalışmaların Bibliyometrik Bir Analizi

Vol: 8 Issue: 3
Special Issue

the institutional level, the University of Sydney, Deakin University and the University of New South Wales are among the foremost universities as evidenced by their presence in the extant literature. Consequently, it has been revealed that OHS is a strategic area not only for individual protection but also for sustainable economic development and social welfare.

Keywords: Occupational Health and Safety, Sustainable Development Goals, Decent Work, Economic Growth, Bibliometric Analysis.

JEL Classification: J81, J88, I15.

1. Giriş

Sürdürülebilir kalkınma, ekonomik büyüme ve toplumsal refahın çevresel ve sosyal boyutlarla birlikte dengeli bir şekilde ilerlemesini hedefleyen bir yaklaşımdır. Birleşmiş Milletler'in belirlediği Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) kapsamında "İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme" (hedef 8), sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanması için iş sağlığı ve güvenliği (İSG) standartlarının iyileştirilmesine özel bir vurgu yapmaktadır. Güvenli çalışma koşullarının sağlanması hem çalışan refahını artırmak hem de üretkenliği yükseltmek adına kritik bir öneme sahiptir.

İş sağlığı ve güvenliği (İSG), çalışan kişilerin işyerlerinde sağlığını ve güvenliğini korumayı amaçlayan bu bilim dalı, tarihsel süreçte çalışma hayatında önemli bir yer edinmiştir (Öztürk, 2021; Serin & Özdemir, 2022). Bu alan, işyerlerinden kaynaklanan tehlikelerin önceden öngörülmesi, tanınması, değerlendirilmesi ve kontrol edilmesi süreçlerini içermekte (Öztürk, 2021) ve çalışanların performansını artırmada önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda iş kazalarını ve meslek hastalıklarını azaltarak iş gücü verimliliğinin ve çalışma yaşamı kalitesinin yükseltilmesine de katkı sağlamaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının etkin bir şekilde uygulanması, çalışanların fiziksel ve psikolojik iyi oluşunu destekleyerek sürdürülebilir iş ortamlarının oluşturulmasına olanak tanımaktadır. Yapılan araştırmalar İSG uygulamalarının, çalışanların motivasyonu ve iş tatmini üzerinde bir etkiye sahip olduğu ve çalışanların performansını artırmada da önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Nawwas vd., 2017; Obong vd., 2021).

İş sağlığı ve güvenliği yalnızca yasal bir zorunluluk ya da teknik bir uygulama değil, aynı zamanda insan onuruna yaraşır çalışma koşullarının temel bir unsurudur. Çalışanların fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü koruyan güvenli ve sağlıklı iş ortamları, insana yakışır iş anlayışının da vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu bağlamda, İSG uygulamalarının yaygınlaştırılması ve etkinliğinin artırılması hem bireysel hem kurumsal düzeyde SKH'ye ulaşmada önemli bir rol oynamaktadır. İnsan odaklı, güvenli ve sağlıklı iş yerleri, sadece bugünün değil, geleceğin de çalışma hayatını şekillendirecek temel yapı taşlarıdır. İSG konusundaki akademik çalışmalar, bu alandaki bilimsel ilerlemeyi, politika önerilerini ve pratik uygulamaları şekillendiren temel kaynaklardır. Ancak, bu çalışmaların kapsamı, eğilimleri ve etkisi üzerine sistematik bir değerlendirme yapılması, alandaki bilgi birikiminin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda, bibliyometrik analiz yöntemleri, literatürdeki gelişim eğilimlerini, temel araştırma konularını ve akademik etkileşimleri ortaya koyarak, gelecekteki araştırmalar için yol gösterici bir çerçeve sunmaktadır.

Bu çalışma, "İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme" bağlamında "iş sağlığı ve güvenliği" alanında gerçekleştirilen akademik yayınları bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemeyi amaçlamaktadır. Bibliyometri, bilimsel bilgi üretiminin ölçülmesi ve analizi (Pritchard, 1969) için bilimsel yayınların ve bu yayınların ilişkilerinin niceliksel olarak incelenmesini (Durmuş & Yıldız, 2020) ifade etmektedir. Bu yöntem, bilimsel makaleler, dergiler, atıflar, yazarlar ve hatta kurumlar arasındaki bağlantıları ve etkileşimleri anlamak için kullanılmaktadır. Bibliyometri, özellikle bilimsel etkinliği değerlendirme, bilgi akışını anlama, belirli bir alandaki gelişim trendlerini ortaya koyma ve araştırma politikalarının geliştirilmesine rehberlik etme açısından önemlidir.

Çalışmada, belirlenen kriterlere uygun akademik yayınlar çeşitli bibliyometrik göstergeler (yayın sayısı, atıf analizi, yazar iş birlikleri, en sık kullanılan anahtar kelimeler vb.) kullanılarak analiz edilmiş ve alandaki eğilimler ortaya koyulmuştur. Elde edilen bulguların, akademik literatüre, politika yapıcılara ve uygulayıcılara yol gösterici katkılar sunması beklenmektedir.

2. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve Hedef 8: İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme

Günümüzde kalkınma politikaları yalnızca ekonomik büyüme odaklı olmayıp, aynı zamanda sosyal ve çevresel boyutları da içeren bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerekliliği giderek daha fazla kabul görmektedir. Bu kapsamda sürdürülebilir kalkınma, sadece bugünün değil, geleceğin de ihtiyaçlarını gözetken ve kalkınmayı kuşaklararası bir sorumluluk çerçevesinde ele alan bir anlayış sunmaktadır. Özellikle Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen SKH, bu anlayışın somut bir yansıması niteliğinde olup, ekonomik büyümenin sosyal adaletle ve çevresel sürdürülebilirlikle uyumlu şekilde ilerlemesini amaçlamaktadır. Bu hedefler arasında yer alan “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” başlığı, hem bireylerin çalışma hayatında onurlu koşullara erişmesini hem de toplumların kapsayıcı ve sürdürülebilir bir ekonomik gelişim yolunda ilerlemesini temel hedef olarak belirlemektedir.

“Ortak Geleceğimiz” başlığıyla 1987 yılında yayımlanan bir raporda, sürdürülebilir kalkınma “şimdiki kuşakların ihtiyaçlarını karşılarken, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılama becerilerini tehlikeye atmayan kalkınma” şeklinde ifade edilmiştir (World Commission on Environment and Development, 1987). Sürdürülebilir kalkınma kavramı, yaşamın tüm yönlerine ilişkin kavram, düzenleme ve uygulamaların daha sağlıklı ve dengeli bir biçimde sürdürülebilirliğini sağlamayı hedeflemekte; disiplinlerarası bir yaklaşımı benimseyerek çevresel, toplumsal ve ekonomik olmak üzere üç temel bileşen üzerine inşa edilmektedir (Gaffney, 2014; Buse & Hawkes, 2015; Özgen, 2019). Sürdürülebilir kalkınma, adil ve dengeli bir yaklaşım olarak, kalkınmanın devamlılığını sağlamak adına hem mevcut kuşaklar arasında hem de kuşaklararası düzeyde farklı toplumsal grupların çıkarlarının, ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere birbiriyle bağlantılı üç temel alanda eş zamanlı olarak gözetilmesini gerekli kılmaktadır (Soubotina, 2010).

Bu çerçevede sürdürülebilir kalkınmanın yalnızca çevresel boyutla sınırlı kalmadığı, aynı zamanda sosyal adaletin sağlanması, ekonomik büyümenin desteklenmesi ve bireylerin insan onuruna yakışır koşullarda çalışmasının güvence altına alınması gibi çok boyutlu hedefleri içerdiği görülmektedir. Bu çok boyutlu yaklaşım doğrultusunda, SKH arasında yer alan “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” başlığı altında, farklı ulusal kalkınma düzeyleri ve kapasiteleri göz önünde bulundurularak; sürdürülebilir, kapsayıcı ve sürekli ekonomik bir büyümenin sağlanması, paylaşılan refahın artırılması ve herkes için “insan onuruna yakışır iş” olanaklarının yaratılması gerekliliğine güçlü bir vurgu yapılmaktadır (UN, 2015).

3. İş Sağlığı ve Güvenliğinin “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” İlişkisi

İş sağlığı ve güvenliği (İSG) ile insana yakışır iş arasındaki ilişki hem çalışanların hem de işverenlerin sorumluluklarını düzenleyen önemli bir kavramdır. Dünya genelinde, İSG'nin sadece bir yasal zorunluluk değil, aynı zamanda iş yerindeki refahı artıran, üretkenliği destekleyen ve çalışanların yaşam kalitesini yükselten bir olgu olduğu kabul edilmektedir (ILO, 2019).

İnsana yakışır iş yalnızca fiziksel ve psikolojik sağlığı koruyan değil, aynı zamanda işin sosyal boyutlarını da göz önünde bulunduran bir çalışma ortamı sunmayı amaçlar (Türker, 2020). İSG'nin insana yakışır iş ile ilişkisi, iş yerinde çalışanların sadece güvenliğini sağlamakla sınırlı kalmaz. Aynı zamanda çalışma koşullarının insan onuruna uygun olmasını da kapsar. Bu bağlamda, İSG uygulamalarının, çalışanların işyerinde karşılaştığı fiziksel, psikolojik ve sosyal tehlikeleri minimize etme noktasında kritik bir rolü vardır. Bir çalışanın sağlıklı bir şekilde çalışabilmesi için, iş yerindeki tehlikelerden korunması gerektiği gibi, aynı zamanda bu çalışanın kişisel gelişim imkânları, iş-yaşam dengesi ve sosyal haklar da göz önünde bulundurulmalıdır (Chikere & Opara, 2021). Bununla birlikte,

İSG'nin insana yakışır iş ile ilişkisi yalnızca iş sağlığı ve güvenliği önlemleriyle sınırlı değildir. Aynı zamanda işyerindeki eğitimin, iletişimin ve işyeri kültürünün de bu ilişkiyi güçlü kılan unsurlar olduğu vurgulanmaktadır. Çalışanlar, güvenli ve sağlıklı bir ortamda çalışırken, aynı zamanda kendilerini değerli hissettikleri ve işyerindeki etkileşimlerinde saygı gördükleri bir ortamda daha yüksek verimlilik gösterirler (Zeybek & Akdoğan, 2022).

İSG, çalışanların sağlığını koruma ve iş kazalarını önleme amacıyla oluşturulmuş bir sistemdir. Bu sistemin ekonomik büyümeye olan etkisi, iş gücü verimliliği, iş kazalarının azaltılması ve çalışan memnuniyeti gibi birçok faktörle doğrudan ilişkilidir. İSG uygulamalarının etkinliği iş kazaları ile meslek hastalıklarının önlenmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Özellikle turizm gibi dinamik sektörlerde, iş sağlığı ve güvenliği sorunları, ekonomik kayıpların önlenmesi açısından büyük bir rol oynamaktadır (Ünal & Demirkol, 2023).

İSG eğitimleri, çalışanların iş yerlerinde karşılaşılabilecekleri risklere karşı bilinçlenmelerini sağlamak için hayati öneme sahiptir. Eğitimlerin sadece yasal zorunlulukları yerine getirmekle kalmayıp, aynı zamanda çalışanların İSG konusundaki algılarını artırması gerekmektedir (Kol & Özbek, 2021). Bu bağlamda, İSG performansının değerlendirilmesi, firmaların ekonomik karar alma süreçlerine katkı sağlamakta ve yatırım kararlarını olumlu yönde etkilemektedir (Erol & Rouyendegh, 2021). Örneğin, iş kazalarının sıklığının yıllar içinde artması, sektördeki İSG uygulamalarının yetersizliğini göstermektedir (Oral & Ünal, 2020).

İSG'nin ekonomik büyümeye etkisi, iş kazalarının azaltılması ve çalışanların sağlığının korunması ile doğrudan ilişkilidir. İş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenmesi hem iş gücü kaybını azaltmakta hem de işletmelerin maliyetlerini düşürmektedir. Çalışanların sağlıklı bir çalışma ortamında çalışmaları, iş verimliliğini artırmakta ve dolayısıyla ekonomik büyümeye katkıda bulunmaktadır (Ji vd., 2022; Yeh, 2020). Ayrıca İSG uygulamalarının etkinliği, çalışanların iş tatmini ve bağlılığını artırarak, işletmelerin genel performansını olumlu yönde etkilemektedir (Amponsah-Tawiah, 2013).

4. Amaç ve Yöntem

Bu çalışmanın amacı, SKH'de “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” kategorisinde değerlendirilen “iş sağlığı ve güvenliği” konulu çalışmaların yapısını ortaya çıkarmaktır. Bu nedenle bu çalışmada bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz, belirli bir bilimsel alanın literatürünü incelemek ve bu alandaki araştırmaların gelişimini, eğilimlerini ve ilişkilerini ortaya koymak amacıyla kullanılan nicel bir yöntemdir. Bu analiz, geleneksel literatür taramalarına göre daha sistematik ve kapsamlı bir yaklaşım sunarak, araştırmacılara mevcut bilgi birikimini anlamada ve yeni araştırma alanları belirlemede yardımcı olmaktadır (Çalhan, 2024; Kurt, 2024). Bibliyometri, ilgili disiplinin genel yapısını ve dinamiklerini daha geniş bir bakış açısı ile değerlendirilme olanağı sağlamaktadır (Şimşir, 2021; Bayar Türkoğlu, 2023).

Çalışmada bibliyometrik analizin gerçekleştirilmesi amacı ile Web of Science (WoS) veri tabanı kullanılmıştır. WoS kullanım nedeni, veri tabanının tercih edilme nedeni, yüksek etki faktörüne sahip dergilerin büyük bir bölümünü indekslemesi ve bünyesindeki çalışmaların SKH ile eşleştirilebilmesine olanak tanımasıdır.

Bu çalışmada WoS veri tabanından SKH kapsamında 8. hedef olan “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” eşleştirmesi yapılarak, “iş sağlığı ve güvenliği” konulu çalışmaların başlığında, özetinde veya anahtar kelimelerinde “occupational health and safety” kavramı barındıran çalışmaların bibliyometrik analizi gerçekleştirilmiştir. “İş sağlığı ve güvenliği” konulu 5661 çalışma olduğu ve bu

çalışmalardan 4240'ının makale olduğu görülmüş, SKH eşleştirmesi sonucu insana yakışır iş ve ekonomik büyüme ile eşleşen 7 farklı alanda 81 çalışma analiz için kullanılmıştır.

Bu çalışmada bibliyometrik analiz sürecinde VoSViewer yazılımı kullanılmıştır. Analiz kapsamında performans analizi ile bilimsel alan haritalama tekniklerinden yararlanılmıştır. Performans analizi; çalışma ve atıf sayıları temelinde geliştirilen, yazar, dergi, ülke ve kurum/üniversite gibi akademik çıktıları nicel olarak değerlendirerek ilgili alana ilişkin genel görünümün ortaya konulmasını amaçlayan bir yöntemdir. Bilimsel alan haritalama tekniği ise çalışmalar, atıflar ve yazarlar gibi unsurlar arasındaki ilişki ağlarını, etkileşimleri ve iş birliklerini görselleştirerek alanın yapısal özelliklerini analiz etmeye olanak tanımaktadır (Cobo vd., 2011; Öztürk, 2021; Bayar Türkoğlu, 2023).

5. Analiz ve Bulgular

5.1 Performans Analizi

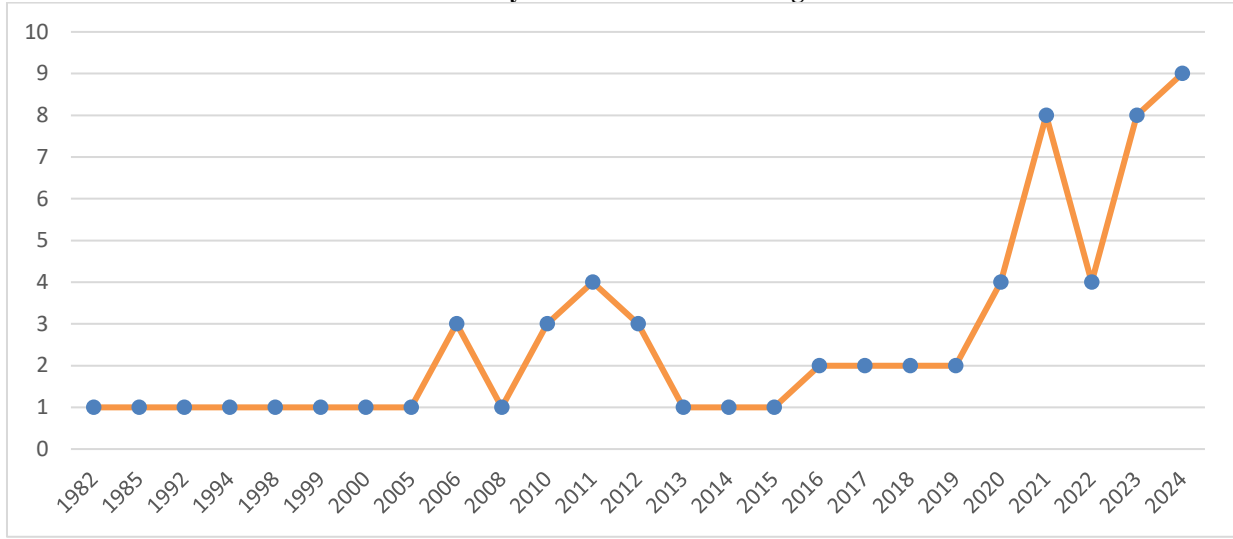
Çalışma alanının genel görünümünün değerlendirilmesi için öncelikle performans analizi uygulanmıştır. Performans analizi ile dergilerin, ülkelerin, kurumların ve yazarların “yayın” ve “atıf” performansları değerlendirilmektedir. Buna göre, performans analizi, incelenen alana ilişkin elde edilen verilerin yazarlar, dergiler, ülkeler ve kurumlar/üniversiteler gibi niteliksel ve niceliksel göstergeler aracılığıyla ölçülmesini ifade etmektedir. Atıf analizi ise çalışmaların, yazarların, dergilerin, ülkelerin ve kurumların bilimsel etkisini; toplam atıf sayısı, makale başına düşen atıf oranı, en çok atıf alan çalışmalar veya yazarlar gibi ölçütler üzerinden değerlendirmeye olanak sağlamaktadır (Öztürk, 2021; Bayar Türkoğlu, 2023).

Tablo 1. Yayınların Türlerine Göre Dağılımı

Yayın türü	Yayın sayısı
Makale	66
Bildiri	6
İnceleme makalesi	5
Editöryal materyal	4

SKH’de “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme kategorisinde yer alan İSG konulu yayınların türlerine göre dağılımına incelendiğinde (Tablo 1), WoS veri tabanında indekslenen çalışmaların büyük ölçüde makale olduğu buna karşın bildiri, inceleme makalesi ve editöryal makale türünde yayınların sayıca sınırlı kaldığı; kitap, kitap bölümü ve mektup türünde ise yayın olmadığı görülmüştür.

Grafik 1. Yayınların Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 1’de yıllara göre İSG ile ilgili makalelerin dağılımı gösterilmektedir. Çalışmanın sınırlılıkları doğrultusunda, İSG konusunda ilk yayın 1982 yılında yapılmış olup 1982-2005 yılları arasında yapılan yayın sayısında belirgin bir değişim gözlenmezken, 2005 yılından itibaren çalışmaların sayısında artış yaşandığı, 2024 yılında en yüksek yayın sayısına ulaşıldığı gözlemlenmektedir.

WoS veri tabanında yer alan, SKH kapsamında “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” kategorisinde bulunan “iş sağlığı ve güvenliği” konulu makalelerin çalışma alanları Şekil 1’deki gibidir.

Şekil 1. Web of Science Kategorilerinde “İş Sağlığı ve Güvenliği” Kavramının Çalışma Alanı

Şekil 1’e göre SKH’de insana yakışır iş ve ekonomik büyüme kategorisinde yer alan “iş sağlığı ve güvenliği” konulu 66 makalenin %36’sı endüstriyel ilişkiler iş gücü (24), %18’i kamu çevre iş sağlığı (12), %15’i ekonomi (10), %6’sı çevre bilimleri (4), %4’ü sosyoloji (3), %4’ü yeşil sürdürülebilir bilim teknolojisi (3), %3’ü endüstriyel mühendislik (2), %3’ü sağlık bilimleri hizmetleri (2), %3’ü ergonomi (2), %3’ü sağlık politikası hizmetleri (2) alanında yazıldığı görülmektedir.

Tablo 2. En Fazla Atıf Alan İlk 5 Makale

Makale Adı	Yazarlar	Yayın Yılı	Dergi Adı	Atıf Sayısı
'Stressed out of my box': employee experience of lean working and occupational ill-health in clerical work in the UK public sector	Carter, B., Danford, A., Howcroft, D., Richardson, H., Smith, A., Taylor, P.	2013	Work, Employment and Society	75
<u>Constructing Uncertainty: Unions and Migrant Labour in Construction in Spain and the UK</u>	Meardi, G., Martín, A., Riera, M.L.	2012	Journal of Industrial Relations	72
Empirical study of employment arrangements and precariousness in Australia	Louie, A.M., Ostry, A.S., Quinlan, M., Keegel, T., Shoveller, J., LaMontagne, A.D.	2006	Relations Industrielles / Industrial Relations	60
<u>Too much pressure? Retailer power and occupational health and safety in the food processing industry</u>	Lloyd, C., James, S.	2008	Work, Employment and Society	53
Working environment and 'soft law' in the post-communist new Member States	Woolfson, C.	2006	Journal of Common Market Studies	27

Tablo 2’de SKH’de “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” kategorisinde yer alan “iş sağlığı ve güvenliği” konulu çalışmaları irdeleyen ve en fazla atıf alan ilk 5 makalenin yazarları, yayın yılı, dergi adı ve atıf sayıları verilmiştir. Atıf sayısı en fazla olan yayın 75 atıf ile Carter vd. (2013) tarafından yazılmış olan “‘Stressed out of my box’: employee experience of lean working and occupational ill-health in clerical work in the UK public sector” isimli makaledir. Bunu Meargi vd. (2012) tarafından yazılmış olan ve 72 atıf alan “Constructing Uncertainty: Unions and Migrant Labour in Construction in Spain and the UK” makalesi takip etmektedir.

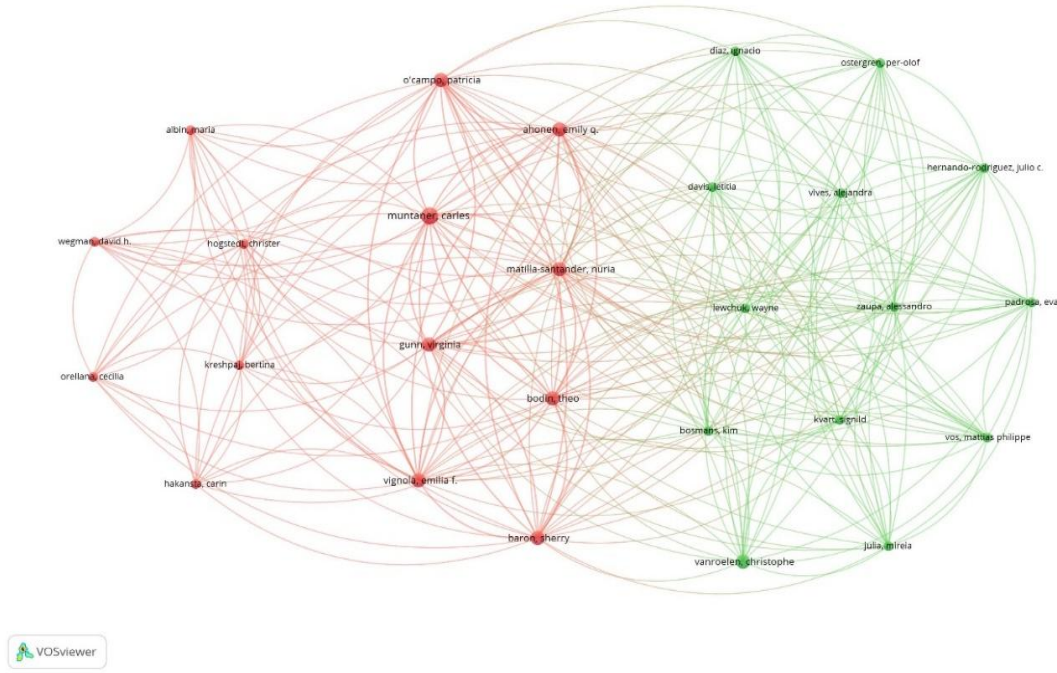
5.2 Bilimsel Alan Haritalama

Bibliyometrik unsurlar arasındaki çeşitli ilişki biçimlerini ortaya koymak amacıyla; ortak yazar analizi (iş birliği ağı), ülke atıf analizi, anahtar sözcük analizi ve kurum atıf analizlerinden yararlanılmıştır. Bu analizler aracılığıyla alanın yapısal özellikleri, kavramsal gelişimi ve araştırmacılar arasındaki iş birliği düzeyleri görselleştirilmiştir.

5.2.1 Ortak yazar analizi (İş birliği ağı)

Sosyal ağ analizinin bir yöntemi olan ortak yazarlık analizi, aktörlerin merkezilik düzeylerine dayanarak belirli bir alandaki sosyal etkileşim ağını ortaya koymakta ve bu ağı görselleştirmektedir. Merkezilik, ağ yapısı içinde en etkili ya da kilit konumdaki aktörlerin belirlenmesine olanak sağlar. Bu bağlamda, merkezilik düzeyi; bir aktörün sahip olduğu doğrudan bağlantı sayısının, olası tüm bağlantılara oranı üzerinden hesaplanmaktadır. Odak aktöre bağlı olan aktör sayısı arttıkça, söz konusu aktörün sosyal ağ içindeki merkezilik puanı da yükselmektedir (Hollenbeck & Jamieson, 2015; Demirgil ve Aytekin, 2020).

Şekil 2. Web of Science Kategorilerinde “Ortak Yazar Analizi” Kavramının Çalışma Alanı

Ortak yazar analizi incelendiğinde, yazarlar arasındaki bağlantıların oldukça yoğun olduğu görülmektedir. Bu durum, İSG konusunun disiplinler arası niteliğe sahip olduğunu ve uluslararası düzeyde güçlü iş birlikleriyle yürütüldüğünü göstermektedir. Özellikle haritada “iş sağlığı ve güvenliği” konusunun başta Avrupa ve Kuzey Amerika olmak üzere belirli coğrafi bölgelerde yoğun akademik ilgi gördüğü ortaya koyulmaktadır. Bu durum, ilgili alanın küresel ölçekte öncelikli bir araştırma konusu haline geldiğini ve özellikle gelişmiş ülkelerde bilimsel üretimin merkezinde yer aldığını göstermektedir.

Şekil 2’de haritada yer alan çizgiler, yazarlar arasındaki ortak yayın sayılarına göre kalınlık kazanmaktadır. Dolayısıyla, çizgilerin kalınlaşması, yazarlar arasında daha sık ve yoğun akademik iş birliklerinin varlığını göstermekte; bu da alandaki bilimsel üretimin kolektif yapısını ve küresel etkileşim düzeyini desteklemektedir.

5.2.3 Ülke Atıf Analizi

Yapılan çalışmaların ülkeler arasındaki ilişki ağ haritası aşağıda gösterilmiştir. Görsel üzerindeki veriler seçilirken atıf sayısı “1” ve üzerindeki dökümanlar seçilmiş, bu kısıtlar doğrultusunda 10 ülke üzerinden SKH kapsamında yer alan “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” kategorisinde yer alan ve “iş sağlığı ve güvenliği” konulu makaleler için ülke atıf analizi yapılmıştır.

Şekil 3. Web of Science Kategorilerinde “Ülke Atıf Analizi” Kavramının Çalışma Alanı

SKH kapsamında yer alan “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” başlığı çerçevesinde, “iş sağlığı ve güvenliği” konulu akademik çalışmaların ülke düzeyindeki atıf ilişkileri analiz edildiğinde, belirgin bölgesel yoğunlaşmalar ve akademik etkileşim kalıpları dikkat çekmektedir. Şekil 3’teki analiz sonuçlarına göre, Avustralya literatürde hem yoğun atıf alan hem de diğer ülkelere atıf yapan merkezi bir aktör konumundadır. Özellikle Kanada, Yeni Zelanda ve Çin Halk Cumhuriyeti ile kurduğu çift yönlü bağlar, bu ülkenin küresel düzeyde güçlü akademik iş birlikleri geliştirdiğini göstermektedir.

Bununla birlikte, İngiltere de benzer şekilde merkezi bir rol üstlenmekte; Galler ve İskoçya ile olan yakın ilişkileri aracılığıyla Birleşik Krallık içi bilgi üretimi ve paylaşımının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, analizde daha sınırlı sayıda ülke ile ilişkilendirilmiş olsa da özellikle İspanya ve Belçika ile olan bağlantıları sayesinde transatlantik düzeyde etkileşim sürdürmektedir.

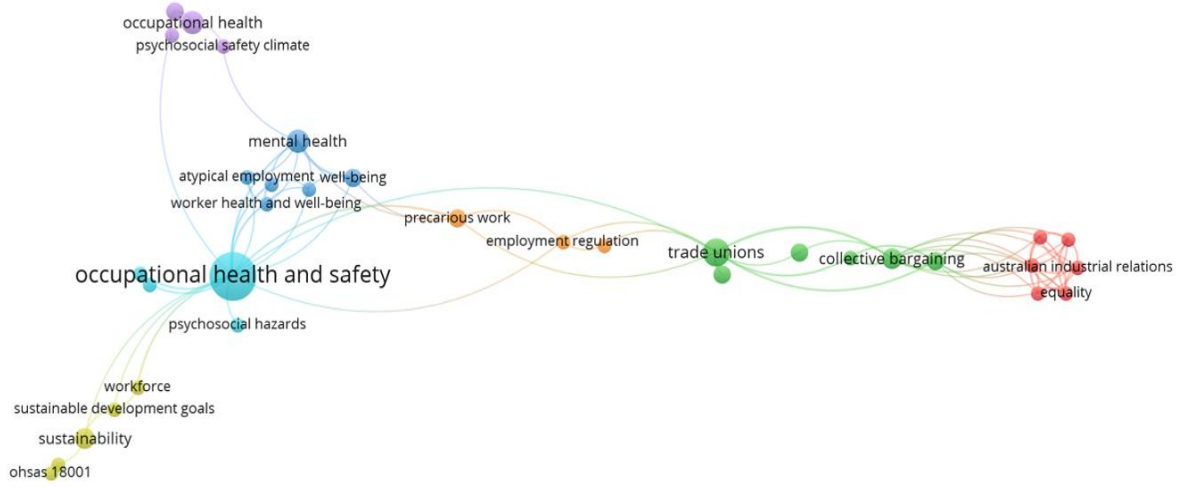
5.2.4 Anahtar Sözcük Analizi

SKH arasında “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” kategorisinde yer alan “iş sağlığı ve güvenliği” konulu akademik çalışmaların odaklandığı temaları belirlemek amacıyla anahtar sözcük analizi gerçekleştirilmiştir.

VOSviewer yazılımı kullanılarak oluşturulan ağ haritası aracılığıyla, araştırmanın örneklemini oluşturan 81 makalede en sık rastlanan anahtar kelimeler belirlenmiştir. Bibliyometrik analiz kapsamında, bir anahtar kelimenin dahil edilme şartı olarak yazarlar tarafından en az iki kez kullanılmış olması kriteri benimsenmiştir. Bu doğrultuda toplamda 286 anahtar kelime tespit edilmekle birlikte, sadece 34 anahtar kelime belirlenen minimum kullanım sıklığına ulaşmıştır.

En sık kullanılan anahtar kelimelerden oluşan ağ haritası, yedi farklı kümeyi (yeşil, kırmızı, turuncu, mavi, sarı, mor ve turkuaz renkler) içermektedir. Haritada her bir anahtar kelimeyi temsil eden düğümlerin boyutu ve içerdikleri kelimelerin yazı büyüklüğü, kelimelerin kullanım sıklığını yansıtmaktadır. Ayrıca, harita üzerindeki öğeler arasındaki mesafe, kelimelerin birlikte ortaya çıkma veya kullanım ilişkilerini göstermektedir. Toplam bağlantı gücü ise, haritadaki nesneler arasındaki bağların yoğunluğunu ifade etmektedir (Van Eck & Waltman, 2010).

Şekil 4. Web of Science Kategorilerinde “Anahtar Sözcük Analizi” Kavramının Çalışma Alanı

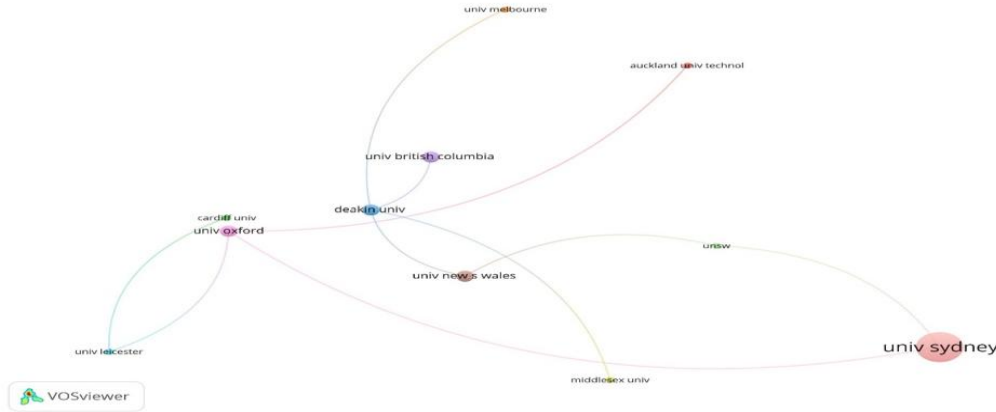

SKH çerçevesinde “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” kategorisinde değerlendirilen, “iş sağlığı ve güvenliği” konusuna yönelik yapılan çalışmalarda kullanılan anahtar sözcükler üzerinden gerçekleştirilen Şekil 4’teki analizde, "occupational health and safety" (iş sağlığı ve güvenliği) kavramının, literatürde merkezî bir konumda yer aldığı ve çok sayıda temayla ilişkilendirildiği görülmektedir. Anahtar sözcüklerin bağlantı gücüne göre yapılan değerlendirmeye göre, iş sağlığı ve güvenliği kavramının en fazla “collective bargaining” (toplu pazarlık; 15), “trade unions” (sendikalar; 13) ve “fair work act” (adil çalışma yasası; 13) ile birlikte ele alındığı tespit edilmiştir. Bu durum, iş sağlığı ve güvenliği konusunun yalnızca bireysel sağlık ve güvenlik uygulamaları bağlamında değil, aynı zamanda emek ilişkileri, toplu pazarlık süreçleri ve yasal düzenlemelerle de güçlü bir şekilde ilişkilendirildiğini göstermektedir. Görselde ayrıca, “mental health” (ruh sağlığı), “worker well-being” (çalışan refahı), “sustainability” (sürdürülebilirlik) ve “employment regulation” (istihdam düzenlemesi) gibi kavramlarla kurulan bağlantılar, bu temanın disiplinlerarası bir perspektifle ele alındığını ortaya koymaktadır.

5.2.5 Kurum Atıf Analizi

Şekil 5 yayınların kurumlara göre dağılımının ağ analizini göstermektedir. Analiz yapılırken ‘citation-organization’ özelliğinden faydalanılmıştır. Atıf sayısı ile dikkat çeken ve konum olarak merkezde bulunan ‘Deakin Üniversitesi’ ağ analizinde bağlantı gücü en yüksek kurumdur.

Şekil 5. Web of Science Kategorilerinde “Kurum Atfı Analizi” Kavramının Çalışma Alanı

SKH’de “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” kapsamında “iş sağlığı ve güvenliği” konulu çalışmalara ilişkin yapılan kurum atfı analizi sonuçları, uluslararası düzeyde belirli üniversitelerin bu alanda öne çıktığını göstermektedir. Ağ yapısına göre Sydney Üniversitesi, en yoğun atfı alan ve ağına merkezine en yakın konumlanan kurum olarak dikkat çekmektedir. Bu durum, söz konusu üniversitenin ilgili literatüre yüksek düzeyde katkı sunduğunu ve iş birlikçi çalışmalarda önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Ağın diğer önemli merkezleri arasında Deakin Üniversitesi, New South Wales Üniversitesi, British Columbia Üniversitesi ve Oxford Üniversitesi yer almakta olup, bu kurumların birbirleriyle ve çevresindeki üniversitelerle çift yönlü atfı ilişkileri içinde oldukları görülmektedir. Ayrıca Melbourne Üniversitesi, Auckland Teknoloji Üniversitesi, Cardiff Üniversitesi, Leicester Üniversitesi ve Middlesex Üniversitesi gibi kurumlar da atfı ağında yer almakta, ancak etkileşim düzeyleri daha sınırlı kalmaktadır.

Genel olarak analiz, iş sağlığı ve güvenliği temalı araştırmalarda özellikle Avustralya, Birleşik Krallık ve Kanada merkezli üniversitelerin bilimsel üretimde öncü rol üstlendiğini ortaya koymaktadır. Bu kurumların birbiriyle olan bağlantıları, disiplinler arası iş birliklerinin ve akademik etkileşimlerin bu alandaki bilgi üretimini desteklediğini göstermektedir.

6. Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada, sekizinci sürdürülebilir kalkınma hedefi olan “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” ekseninde “iş sağlığı ve güvenliği (İSG)” konusuna dair yapılan bilimsel çalışmaların bibliyometrik analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan bibliyometrik analiz ile konuya dair araştırmaların gelişimi, temel eğilimleri, etki alanları ve araştırmacı ağları ortaya koyulması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın bulgularında, “İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme” bağlamında iş sağlığı ve güvenliğini ele alan bilimsel çalışmaların özellikle gelişmiş ülkelerde yoğunlaştığı görülmüştür. Bu bilimsel çalışmaların büyük ölçüde Anglo-Sakson ülkeler merkezli gerçekleştiği, İngilizce konuşulan ülkeler arasında güçlü bir atfı ve iş birliği ağı bulunduğu ortaya koyulmuştur. Buna karşılık, kıta Avrupa’sından bazı ülkelerin daha çevresel konumda yer alması, bu alandaki bilgi üretimine daha sınırlı katkı sunduklarını düşündürmektedir. Bu durum, disiplinin küresel dağılımına ilişkin dengesizlikleri ve belirli ülke gruplarının literatüre yön verici etkilerini gözler önüne sermektedir.

“İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme” bağlamında “iş sağlığı ve güvenliği” konusunu ele alan bilimsel çalışmaların genel olarak “toplu pazarlık”, “sendikalar”, “adil çalışma” gibi emek ilişkilerine dair kavramlarla birlikte ele alındığı sonucu çıkmıştır. Bununla birlikte konunun “güvencesiz istihdam”

ve “psikososyal riskler” gibi kavramlarla da ilişkilendirilmesi, bu alanın sosyal politika terminolojisiyle yakın ilişki içerisinde olduğunu ve çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu teyit etmektedir. Bu durum, İSG’nin sadece bireysel bir koruma alanı olmadığını, aynı zamanda kamusal sorumluluk alanı da olduğunu göstermektedir. Bu durum, iş sağlığı ve güvenliği politikalarının oluşturulmasında yalnızca bireysel risklerin değil, aynı zamanda çalışanların örgütlenme hakkı, toplu pazarlık gücü ve işyerindeki adil çalışma uygulamalarının da dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Söz konusu bütüncül yaklaşımın, çalışan refahının artırılması ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin desteklenmesi açısından önemli katkılar sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

Bu çalışma, SKH kapsamında yer alan “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” hedefi ile “iş sağlığı ve güvenliği” arasındaki bütüncül ilişkiyi ortaya koyarken, aynı zamanda sosyal politikanın temel ilkeleriyle de örtüşen önemli bulgular sunmaktadır. Sosyal politika; toplumsal refahın artırılması, emek piyasasında adaletin sağlanması ve bireylerin çalışma yaşamında eşit, güvenli ve insan onuruna yaraşır koşullarda istihdam edilmesini amaçlamaktadır (Aykaç, 2014; ILO, 2019). Bu bağlamda iş sağlığı ve güvenliği, yalnızca teknik bir zorunluluk değil, aynı zamanda çalışan haklarının korunmasında ve sosyal adaletin tesisinde temel bir sosyal politika aracı olarak öne çıkmaktadır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, iş sağlığı ve güvenliği alanının “İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme” hedefiyle daha etkin bir biçimde ilişkilendirilebilmesi ve daha bütüncül bir yaklaşımla ele alınabilmesi için çeşitli politika ve uygulama önerilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye’nin İSG ve insana yakışır iş bağlamında uluslararası literatürde oldukça sınırlı yer alması konunun daha fazla irdelenmesi gerektiğini ve konunun hem akademik hem de uygulama düzeyinde geliştirilmesi gereken bir alanı işaret ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda insana yakışır iş ve ekonomik büyüme bağlamında iş sağlığı ve güvenliğini irdeleyen ileriki çalışmaların uluslararası alana taşınması, bilimsel görünürlük artışının sağlanması, Türkiye’de ilgili alanda çalışan yazarların uluslararası iş birliği ağlarının sağlanması, kurumlar ile bağlantı kurularak projelere dahil edilmeleri bilimsel yönde görünürlüğe katkı sağlayacaktır.

Çatışma Beyanı (Competing Interests)

Çalışmanın yazarları, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedirler.

The authors declare that they have no competing interests.

Destek ve Teşekkür (Funding and Acknowledgments)

Çalışma, kamusal, özel, ticari nitelikte ya da kar amacı gütmeyen herhangi bir kurumdan destek alınmadan hazırlanmıştır.

This research received no specific grant from any funding agency in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Etik Beyanı (Ethical Statement)

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Araştırmacıların Katkı Oranı (Authors’ contributions)

Yazarlar çalışmaya eşit oranlarda katkı sağlamışlardır.

The authors contributed equally to the study.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Abu Nawwas, O. M., Tengku, M. A., Algilat, M. M., & Latif, A. Z. A. (2017). Could occupational safety and health systems improve employees' performance in Arab nations? *The International Journal of Social Sciences and Humanities Invention*, 4(8), 3789–3792. <https://doi.org/10.18535/ijsshi/v4i8.15>
- Amponsah-Tawiah, K. (2013). Occupational health and safety and sustainable development in Ghana. *International Journal of Business Administration*, 4(2), 10–18. <https://doi.org/10.5430/ijba.v4n2p74>
- Aykaç, B. (2014). *Sosyal politika*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Bayar Türkoğlu, H. T. (2023). Sürdürülebilir kalkınma hedefi toplumsal cinsiyet bağlamında cam tavan kavramının bibliyometrik analizi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1186–1198. <https://doi.org/10.25287/ohuibf.1346123>
- Buse, K., & Hawkes, S. (2015). Health in the sustainable development goals: Ready for a paradigm shift? *Globalization and Health*, 11(1), 13. <https://doi.org/10.1186/s12992-015-0098-8>
- Carter, B., Danford, A., Howcroft, D., Richardson, H., Smith, A., & Taylor, P. (2013). ‘Stressed out of my box’: employee experience of lean working and occupational ill-health in clerical work in the UK public sector. *Work, Employment and Society*, 27(5), 747–767. <https://doi.org/10.1177/0950017012469064>
- Chikere, C. S., & Opara, O. E. (2021). Occupational health and safety: A holistic approach to achieving decent work. *Journal of Labour Studies*, 18(4), 222–237.
- Cobo, M. J., López-Herrera, A. G., Herrera-Viedma, E., & Herrera, F. (2011). Science mapping software tools: Review, analysis, and cooperative study among tools. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 62(7), 1382–1402. <https://doi.org/10.1002/asi.21525>
- Çalhan, H. (2024). Turizmde inovasyon araştırmalarının (WoS) bibliyometrik haritalama yöntemi ile incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 14(2), 851–871. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1466144>.
- Demirgil, H. & Aytekin, M. (2020). Sosyal bilimler alanında Süleyman Demirel Üniversitesi adresli yayınların sosyal ağ analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37), 149–173.
- Durmuş, A., & Yıldız, A. (2020). *Bibliyometrik analiz yöntemleri ve uygulamaları*. Bilim Yayınevi.
- Erol, M., & Rouyendegh, B. (2021). Assessing occupational health and safety performances of companies using multi-criteria methods. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 9(1), 337–359. <https://doi.org/10.29130/dubited.801867>
- Gaffney, O. (2014). Sustainable development goals: Improving human and planetary wellbeing. *Global Change*, (82), 20–23. <http://www.igbp.net/download/18.62dc35801456272b46d51/1399290813740/NL82-SDGs.pdf>
- Hollenbeck, J. R., & Jamieson, B. B. (2015). Human capital, social capital, and social network analysis: Implications for strategic human resource management. *Academy of Management Annals*, 9(1), 1–77. <https://doi.org/10.5465/annals.2016.0094>.
- International Labour Organization. (2019). *World social protection report 2017–19: Universal social protection to achieve the Sustainable Development Goals*. International Labour Organization. https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_604882/lang--en/index.htm.

Ji, Z., Pons, D., Su, Z., Lyu, Z., & Pearse, J. (2022). Integrating occupational health and safety risk and production economics for sustainable SME growth. *Sustainability*, 14(21), 14565. <https://doi.org/10.3390/su142114565>

Kol, İ., & Özbek, S. (2021). İş sağlığı ve güvenliği eğitim uygulamalarının karşılaştırılması. *OHS Academy*, 4(1), 1–14. <https://doi.org/10.38213/ohsacademy.786972>

Kurt, İ. (2024). *Kariyer alanındaki uluslararası akademik dergilerin bibliyometrik analizi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. Sakarya Üniversitesi Enstitü Arşivi. https://enstituois.sakarya.edu.tr/TezDosyaları/5584_TamMetin.pdf

Lloyd, C., & James, S. (2008). Too much pressure? Retailer power and occupational health and safety in the food processing industry. *Work, Employment and Society*, 22(4), 713–730. <https://doi.org/10.1177/0950017008098366>

Louie, A. M., Ostry, A. S., Quinlan, M., Keegel, T., Shoveller, J., & LaMontagne, A. D. (2006). Empirical study of employment arrangements and precariousness in Australia. *Relations Industrielles / Industrial Relations*, 61(3), 465–489. <https://doi.org/10.7202/014186ar>

Meardi, G., Martín, A., & Riera, M. L. (2012). Constructing Uncertainty: Unions and Migrant Labour in Construction in Spain and the UK. *Journal of Industrial Relations*, 54(1), 5–21. <https://doi.org/10.1177/0022185611432388>

Obong, M. M., Amadi, C., Ekpenyong, O. E., & Edodi, H. U. (2021). Influence of health and safety training, safety monitoring, and enforcement of compliance on employee efficiency in manufacturing firms. *International Journal of Occupational Safety and Ergonomics*, 27(1), 1–10. <https://doi.org/10.1080/10803548.2021.1889506>

Oral, T., & Ünal, A. (2020). 2016–2018 yılları arasında seyahat sektörüne ait iş kazası verilerinin değerlendirilmesi. *OHS Academy*, 3(2), 61–72. <https://doi.org/10.38213/ohsacademy.724873>

Özgen, N. (2019). Sürdürülebilirlik kavramı ve kullanım alanları. In N. Özgen & M. Kahyaoğlu (Eds.), *Sürdürülebilir kalkınma* (ss. 2–37). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786052418130>

Öztürk, S. (2021). İş sağlığı ve güvenliği yönetim uygulamalarının çalışanların iş tatmini üzerine etkisi. *OHS Academy*, 4(3), 71–78. <https://doi.org/10.38213/ohsacademy.787382>

Pritchard, A. (1969). *Statistical bibliography or bibliometrics?* *Journal of Documentation*, 25(4), 348–349.

Serin, H., & Özdemir, F. (2022). Gaziantep merkez ilçede yer alan orman ürünleri işletmelerinin üst kademe yöneticilerin uyarıcı işaret ve ikaz levhaları konusunda bilgi seviyelerinin belirlenmesi. *Turkish Journal of Forest Science*, 6(1), 186–195. <https://doi.org/10.32328/turkjforsci.1086594>

Soubbotina, T. P. (2004). *Beyond economic growth: An introduction to sustainable development* (2nd ed.). The World Bank. <https://doi.org/10.1596/0-8213-5933-9>

Şimşir, İ. (2021). Bibliyometri ve bibliyometrik analize ilişkin kavramsal çerçeve. İçinde O. Öztürk & G. Gürler (Eds.), *Bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik analiz* (ss. 7–31). Nobel Akademik Yayıncılık.

Türker, F. (2020). *İnsana yakışır iş ve çalışma koşulları*. Yedinci Basım Yayınları.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (2019). *Çalışma yaşamının geleceği yüzüncü yıl bildirgesi*. Cenevre: ILO. <https://www.ilo.org/tr/media/220566/download>

United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. United Nations. <https://sdgs.un.org/2030agenda>

Ünal, A., & Demirkol, Ş. (2023). Profesyonel turist rehberlerinin iş sağlığı güvenliği sorunları ve mesleki yükümlülükleri [Professional tourist guides of occupational health safety issues and professional obligations]. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*. <https://doi.org/10.26677/tr1010.2023.1268>

Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84(2), 523–538. <https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3>

Woolfson, C. (2006). Working environment and soft law in the post-communist new member states. *Journal of Common Market Studies*, 44(1), 195–215. <https://doi.org/10.1111/j>

World Commission on Environment and Development. (1987). *Our common future*. United Nations. https://digitallibrary.un.org/record/139811/files/A_42_427-EN.pdf

Yeh, L. (2020). Using weighted data envelopment analysis to measure occupational safety and healthy economic performance of Taiwan's industrial sectors. *Mathematics*, 8(9), 1635. <https://doi.org/10.3390/math8091635>

Zeybek, Y., & Akdoğan, İ. (2022). İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının işyerindeki etkileri. *İşletme ve Yönetim Dergisi*, 15(3), 78–92.